

NAJWAŻNIEJSZE WZORY:

Napężenie normalne: $\sigma = \frac{N}{A}$

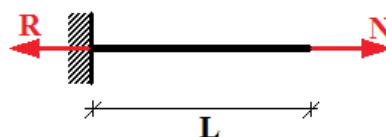
Odształcenie liniowe: $\varepsilon = \frac{\sigma}{E} = \frac{N}{EA}$

Całkowite wydłużenie pręta utwierdzonego jednostronnie z przedziałami stałym rozkładem siły osiowej oraz przedziałami stałą sztywnością na rozciąganie:

$$\Delta L = \int_0^L \varepsilon dx = \int_0^L \frac{N(x)}{EA(x)} dx = \sum \frac{N_i L_i}{EA_i}$$

ZADANIE 8.1

Wyznaczyć napężenia rozciągające, przemieszczenie oraz całkowite i względne wydłużenie pręta o przekroju kwadratowym o boku $a = 1\text{ cm}$, rozciąganego siłą $N = 1\text{ kN}$.

Materiał - miedź:

Moduł Younga: $E = 120\text{ GPa}$
Granica plastyczności: $f_d = 70\text{ MPa}$

Pręt:

długość pręta: $L = 2\text{ m}$
pole przekroju: $A = a^2 = 1\text{ cm}^2$

Z równania równowagi (sumy rzutów sił na oś X) znajdujemy reakcję podporową R :
 $\sum X = -R + N = 0 \Rightarrow R = N$

STAN GRANICZNY NOŚNOŚCI - warunek wytrzymałości:

Dokonując cięcia w punkcie o współrzędnej x wyznaczamy siłę osiową: $N(x) = N$

Napężenie: $\sigma = \frac{N}{A} = \frac{1 \cdot 10^3\text{ N}}{1 \cdot 10^{-4}\text{ m}^2} = 1 \cdot 10^7\text{ Pa} = 10\text{ MPa} < f_d$

Warunek nośności: $\frac{\sigma}{f_d} \cdot 100\% \approx 14,3\%$

STAN GRANICZNY UŻYTKOWALNOŚCI - warunek sztywności:

Odształcenie: $\varepsilon = \frac{\sigma}{E} = \frac{N}{EA} = \frac{10 \cdot 10^6\text{ Pa}}{120 \cdot 10^9\text{ Pa}} \approx 0,0000833$

Przemieszczenie: $u(x) = \int \varepsilon dx + C = \int \frac{N}{EA} dx = \frac{N x}{EA} + C$

Z warunków brzegowych (podporowych) znajdujemy wartość stałej całkowania C :
 $u(0) = 0 \Rightarrow u(0) = C = 0$

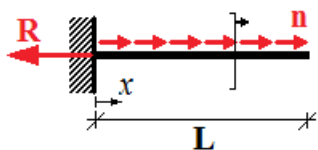
Wydłużenie całkowite (całkowite przemieszczenie końca pręta):

$$\Delta L = u(L) = \frac{NL}{EA} = \frac{1 \cdot 10^3\text{ N} \cdot 2\text{ m}}{120 \cdot 10^9 \cdot 1 \cdot 10^{-4}} \approx 0,000167\text{ m} = 0,167\text{ mm}$$

Wydłużenie względne pręta:

$$\frac{\Delta L}{L} \cdot 100\% = \frac{N}{EA} \cdot 100\% = 0,00833\%$$

ZADANIE 8.2

Wyznaczyć maksymalne naprężenie rozciągające oraz wydłużenie całkowite w pręcie kołowym utwierdzonym i obciążonym równomiernym obciążeniem rozciągającym o gęstości n .

Dane:

Materiał: drewno sosnowe (obciążone wzdłuż włókien)

Moduł Younga: $E = 9 \text{ GPa}$

Wytrzymałość na rozciąganie: $f_d = 40 \text{ MPa}$

Średnica pręta: $D = 10 \text{ cm}$ Pole przekroju: $A = \frac{\pi D^2}{4} = 78,540 \text{ cm}^2$

Długość pręta: $L = 3 \text{ m}$

Obciążenie: $n = 30 \text{ kN/m}$

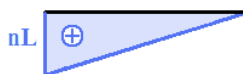
Z równania równowagi sumy rzutów sił na oś X znajdujemy reakcję podporową R :

$$\sum X = -R + n \cdot L = 0 \quad \Rightarrow \quad R = nL$$

STAN GRANICZNY NOŚNOŚCI – warunek wytrzymałości:

Dokonując cięcia w dowolnym punkcie pręta o współrzędnej X wyznaczamy siłę osiową:

$$N(x) = n(L - x)$$

Naprężenie:
$$\sigma(x) = \frac{N(x)}{A} = \frac{n(L-x)}{A}$$

Maksymalna siła rozciągająca występuje w przekroju utwierdzenia: $N_{max} = N(x=0)$

Maksymalne naprężenie:
$$\sigma_{max} = \frac{N_{max}}{A} = \frac{30 \cdot 10^3 \text{ N/m} \cdot 3 \text{ m}}{78,540 \cdot 10^{-4} \text{ m}^2} = 11,459 \text{ MPa}$$

Warunek nośności:
$$\frac{\sigma_{max}}{f_d} \cdot 100 \% \approx 28,6 \%$$

STAN GRANICZNY UŻYTKOWALNOŚCI – warunek sztywności:

Odształcenie:
$$\varepsilon(x) = \frac{\sigma(x)}{E} = \frac{N(x)}{EA} = \frac{n(L-x)}{EA}$$

Przemieszczenie:

$$u(x) = \int \varepsilon dx + C = \int \frac{n(L-x)}{EA} dx = \frac{n}{EA} \left[Lx - \frac{x^2}{2} \right] + C$$

Z warunków brzegowych (podporowych) znajdujemy wartość stałej całkowania C :

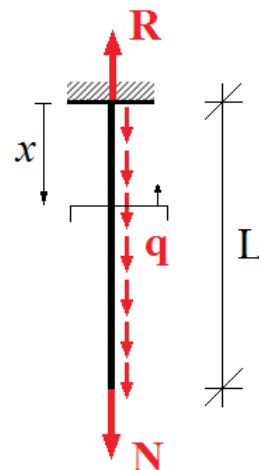
$$u(0) = 0 \quad \Rightarrow \quad u(0) = C = 0$$

Wydłużenie całkowite (całkowite przemieszczenie końca pręta):

$$\Delta L = u(L) = \frac{n}{EA} \left[L^2 - \frac{L^2}{2} \right] = \frac{nL^2}{2EA} = \frac{30 \cdot 10^3 \text{ N/m} \cdot 3^2 \text{ m}^2}{2 \cdot 9 \cdot 10^9 \cdot 78,540 \cdot 10^{-4}} \approx 0,00191 \text{ m} = 1,91 \text{ mm}$$

ZADANIE 8.3

Wyznaczyć naprężenia maksymalne oraz całkowite wydłużenie pręta jak na rysunku.

Dane:

Materiał – stal konstrukcyjna St3S:

Wytrzymałość obliczeniowa: $f_d = 215 \text{ MPa}$

Moduł Younga: $E = 210 \text{ GPa}$

Długość pręta: $L = 1 \text{ m}$

Średnica pręta: $D = 2 \text{ cm}$

Pole przekroju poprzecznego $A = \frac{\pi D^2}{4} \approx 3,141 \text{ cm}^2$

obciążenie – 5096,8 kg skupione, 1019,4 kg rozłożone równomiernie:

Siła skupiona: $N = 50 \text{ kN}$

Obciążenie ciągłe: $q = 10 \text{ kN/m}$

STAN GRANICZNY NOŚNOŚCI:

Reakcja utwierdzenia:

$$R = N + qL$$

Siła osiowa w przekroju o współrzędnej x :

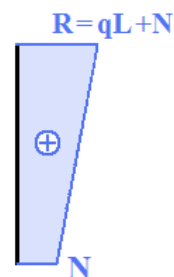
$$N(x) = R - qx = N + q(L - x)$$

Naprężenie w punkcie x :

$$\sigma(x) = \frac{N}{A} = \frac{1}{A} [N + q(L - x)]$$

Odształcenie w punkcie x :

$$\varepsilon(x) = \frac{\sigma}{E} = \frac{1}{EA} [N + q(L - x)]$$

Maksymalne naprężenie występuje w przekroju utwierdzenia:

$$\sigma_{max} = \sigma|_{x=0} = \frac{R}{A} = \frac{N + qL}{A} = \frac{50 \cdot 10^3 \text{ N} + 10 \cdot 10^3 \text{ N/m} \cdot 1 \text{ m}}{3,141 \cdot 10^{-4} \text{ m}^2} = 191 \text{ MPa}$$

Warunek nośności: $\sigma_{max} < f_d \quad \frac{\sigma_{max}}{f_d} = 88,8\%$

STAN GRANICZNY UŻYTKOWALNOŚCI:

Przemieszczenie punktów pręta:

$$u(x) = \int \varepsilon(x) dx + C = \frac{1}{EA} \int [N + q(L - x)] dx = \frac{1}{EA} \left[Nx + q \left(Lx - \frac{x^2}{2} \right) \right] + C$$

Z warunku brzegowego: $u(0) = 0 \Rightarrow C = 0$

Przemieszczenie końca pręta:

$$u(L) = \frac{NL + \frac{1}{2}qL^2}{EA} = \frac{50 \cdot 10^3 \text{ N} \cdot 1 \text{ m} + 0,5 \cdot 10 \cdot 10^3 \text{ N/m} \cdot 1^2 \text{ m}^2}{210 \cdot 10^9 \text{ Pa} \cdot 3,141 \cdot 10^{-4} \text{ m}^2} = 0,834 \text{ mm}$$

Wydłużenie względne

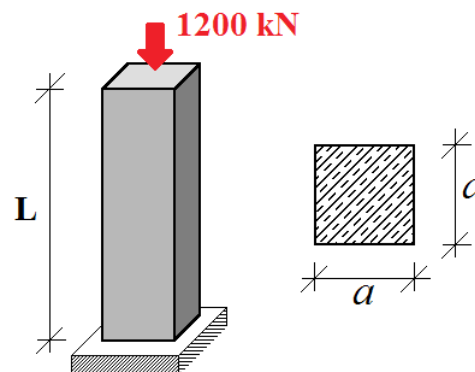
$$\frac{\Delta L}{L_0} = \frac{u(L)}{L} = 0,0834\%$$

Odształcenie maksymalne

$$\varepsilon_{max} = \varepsilon|_{x=0} = \frac{\sigma_{max}}{E} = 0,091\%$$

ZADANIE 8.4

Wyznaczyć minimalne wymiary słupa o wysokości $L = 3\text{m}$ o przekroju kwadratowym, obciążonego siłą osiową $P = 1200\text{ kN}$, wykonanego z betonu klasy C30/37 i module Younga $E = 32\text{ GPa}$, jeśli dopuszczalne przemieszczenie pionowe wynosi $1,5\text{ mm}$. Uwzględnić ciężar własny słupa, równy $\gamma = 25\text{ kN/m}^3$. Częstkowy współczynnik bezpieczeństwa $\gamma_m = 1,2$.

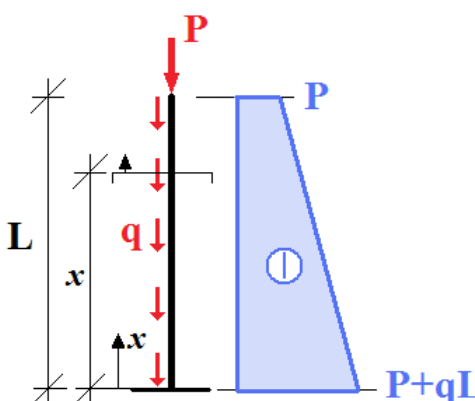
Ciężar własny opisać można obciążeniem pionowym rozłożonym równomiernie po wysokości słupa. Gęstość liniowa tego obciążenia jest równa ciężarowi objętościowemu przemnożonemu przez pole przekroju poprzecznego:

$$q = \gamma \cdot A = \gamma \cdot a^2$$

Rozkład siły osiowej: $N(x) = -P - q(L - x)$

Rozkład naprężeń: $\sigma(x) = \frac{N(x)}{A} = -\frac{P + q(L - x)}{A}$

Rozkład odkształceń: $\varepsilon(x) = \frac{\sigma(x)}{E} = -\frac{P + q(L - x)}{EA}$

Warunek nośności:

Maksymalne naprężenie występuje w przekroju utwierdzenia na dole słupa:

$$|\sigma_{max}| = \frac{P + qL}{A} = \frac{P + \gamma a^2 L}{a^2} \leq f_{cd} \Rightarrow a \geq \sqrt{\frac{P}{f_{cd} - \gamma L}} = 20\text{ cm}$$

Warunek użyteczności:

Rozkład przemieszczeń

$$u(x) = \int_0^x \varepsilon(x) dx = -\int_0^x \frac{P + q(L - x)}{EA} dx = -\frac{1}{EA} \left[Px + q \left(Lx - \frac{x^2}{2} \right) \right] + C$$

Z warunku brzegowego: $u(0) = 0 \Rightarrow C = 0$

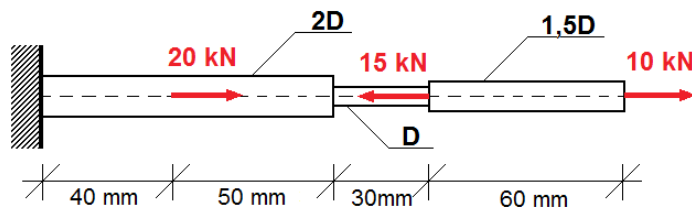
Przemieszczenie końca słupa

$$u(L) = \frac{PL + \frac{1}{2}qL^2}{EA} = \frac{2PL + \gamma a^2 L^2}{2EA} \leq u_{dop} \Rightarrow a \geq \sqrt{\frac{2PL}{2Eu_{dop} - \gamma L^2}} = 27\text{ cm}$$

Minimalny wymiar krawędzie przekroju poprzecznego jest równy 27cm.

ZADANIE 8.5

Wyznaczyć rozkład naprężeń normalnych oraz rozkład przemieszczeń podłużnych w pręcie o zmiennej średnicy jak na rysunku poniżej. Dobrać minimalną średnicę porównawczą D pręta, jeśli wytrzymałość na rozciąganie $k_r=200$ MPa, moduł Younga $E=200$ GPa, zaś maksymalne dopuszczalne wydłużenie wynosi $u_{dop}=0,1$ mm.

Pola przekrojów na poszczególnych odcinkach wyrażamy przez średnicę porównawczą D :

$$L_1 = 40 \text{ mm} \quad A_1 = \frac{\pi D_1^2}{4} = \frac{\pi (2D)^2}{4} = \pi D^2$$

$$L_2 = 50 \text{ mm} \quad A_2 = \frac{\pi D_2^2}{4} = \frac{\pi (2D)^2}{4} = \pi D^2$$

$$L_3 = 30 \text{ mm} \quad A_3 = \frac{\pi D_3^2}{4} = \frac{\pi D^2}{4} = 0,25 \pi D^2$$

$$L_4 = 60 \text{ mm} \quad A_4 = \frac{\pi D_4^2}{4} = \frac{\pi (1,5D)^2}{4} = 0,5625 \pi D^2$$

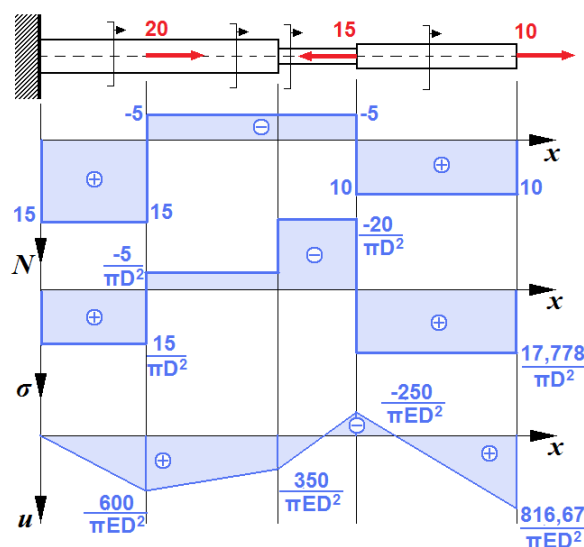
Rozkład sił osiowych:

$$AB: x \in (0; 0,04) \Rightarrow N(x) = N_1 = 20 - 15 + 10 = 15 \text{ [kN]}$$

$$BC: x \in (0,04; 0,09) \Rightarrow N(x) = N_2 = -15 + 10 = -5 \text{ [kN]}$$

$$CD: x \in (0,09; 0,12) \Rightarrow N(x) = N_3 = -15 + 10 = -5 \text{ [kN]}$$

$$DE: x \in (0,12; 0,18) \Rightarrow N(x) = N_4 = 10 \text{ [kN]}$$

Warunek wytrzymałości:

Rozkład naprężeń:

$$AB: \sigma_1 = N_1/A_1 = 15 \cdot 10^3 / (\pi D^2)$$

$$BC: \sigma_2 = N_2/A_2 = -5 \cdot 10^3 / (\pi D^2)$$

$$CD: \sigma_3 = N_3/A_3 = -20 \cdot 10^3 / (\pi D^2)$$

$$DE: \sigma_4 = N_4/A_4 = 17,778 \cdot 10^3 / (\pi D^2)$$

$$\Rightarrow |\sigma_{max}| = \frac{20}{\pi D^2} \leq k_r \Rightarrow D \geq \sqrt{\frac{20 \cdot 10^3}{\pi k_r}} = 5,642 \text{ mm}$$

Warunek sztywności:

W dalszej kolejności należy dobrać średnicę z uwagi na konieczność ograniczenia wydłużenia pręta do wartości dopuszczalnej. Całość wyników wygodnie jest notować na bieżąco w tabelce:

	L_i [m]	A_i [m ²]	N_i [N]	$\sigma_i = \frac{N_i}{A_i}$ [Pa]	$\Delta u_i = \frac{N_i L_i}{EA_i}$ [m]
$AB: x \in (0; 0,04)$	0,04	πD^2	15000	$15000 / (\pi D^2)$	$600 / (\pi E D^2)$
$BC: x \in (0,04; 0,09)$	0,05	πD^2	-5000	$-5000 / (\pi D^2)$	$-250 / (\pi E D^2)$
$CD: x \in (0,09; 0,12)$	0,03	$0,25 \pi D^2$	-5000	$-20000 / (\pi D^2)$	$-600 / (\pi E D^2)$
$DE: x \in (0,12; 0,18)$	0,06	$0,5625 \pi D^2$	10000	$17778 / (\pi D^2)$	$1066,68 / (\pi E D^2)$

Wydłużenie pręta - naprężenia (a więc i odkształcenia) są przedziałami stałe, zatem funkcja rozkładu przemieszczenia, będąca całką z odkształceń, musi być przedziałami liniowo zmienna. Wystarczy zatem znaleźć przemieszczenia na granicach przedziałów:

$$u_B = \frac{N_1 L_1}{E A_1} = \frac{600}{\pi E D^2}$$

$$u_C = \sum_{i=1}^2 \frac{N_i L_i}{E A_i} = u_B + \frac{N_2 L_2}{E A_2} = \frac{350}{\pi E D^2}$$

$$u_D = \sum_{i=1}^3 \frac{N_i L_i}{E A_i} = u_C + \frac{N_3 L_3}{E A_3} = -\frac{250}{\pi E D^2}$$

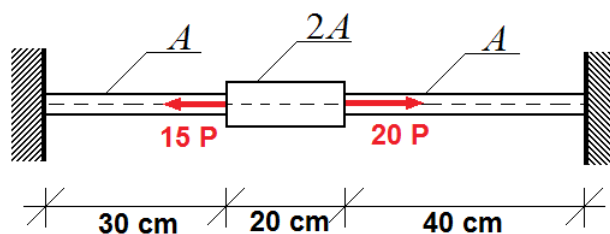
$$u_E = \sum_{i=1}^4 \frac{N_i L_i}{E A_i} = u_D + \frac{N_4 L_4}{E A_4} = \frac{816,67}{\pi E D^2}$$

$$|u_{max}| = \frac{816,67}{\pi E D^2} \leq u_{dop} \Rightarrow D \geq \sqrt{\frac{816,67}{\pi E u_{dop}}} = 3,65 \text{ mm}$$

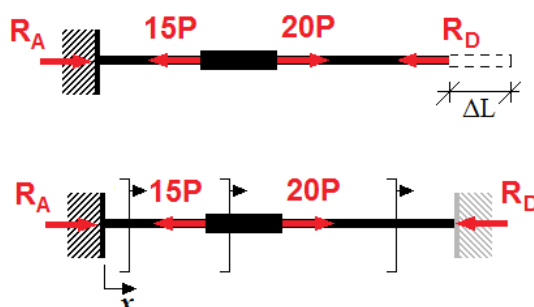
Przyjęto minimalną średnicę porównawczą $D = 6 \text{ mm}$.

ZADANIE 8.6

Wyznaczyć rozkład sił osiowych i naprężeń normalnych w statycznie niewyznaczalnym pręcie rozciągającym jak na rysunku. Dobrać maksymalną wartość parametru obciążenia P , jeśli wytrzymałość na rozciąganie $k_r = 200 \text{ MPa}$, zaś porównawcze pole przekroju $A = 10 \text{ cm}^2$.

Zadanie statycznie niewyznaczalne - w obydwu utwierdzenia występują siły reakcji - równania statyki dla zagadnienia rozciągania dostarczają zaś tylko jednego równania równowagi. Dwie nieznanne reakcje podporowe wyznaczymy z dodatkowego warunku zerowania się wyliczonych przemieszczeń na podporach. Nieznana siła reakcji wyznaczona być może z warunku zerowania się przemieszczenia końca pręta po oswobodzeniu jednego z jego końców i zastąpieniu np. prawego utwierdzenia nieznaną siłą reakcji.

Rozkład sił osiowych:

$$N(x) = \begin{cases} AB: x \in (0; 0,3) & N_1 = -15P + 20P - R_D \\ BC: x \in (0,3; 0,5) & N_2 = 20P - R_D \\ CD: x \in (0,5; 0,9) & N_3 = -R_D \end{cases}$$

Całkowite przemieszczenie oswobodzonego końca pręta

$$\Delta L = \sum_i \frac{N_i L_i}{E A_i} = \frac{(-R_D + 20P - 15P) \cdot 0,3}{EA} + \frac{(-R_D + 20P) \cdot 0,2}{2EA} + \frac{(-R_D) \cdot 0,4}{EA} = 0$$

$$\frac{1}{EA} \left[-R_D \left(0,3 + 0,2 \cdot \frac{1}{2} + 0,4 \right) + (20 - 15)P \cdot 0,3 + 20P \cdot 0,2 \cdot \frac{1}{2} \right] = 0 \Rightarrow R_D = 4,375 \text{ [kN]}$$

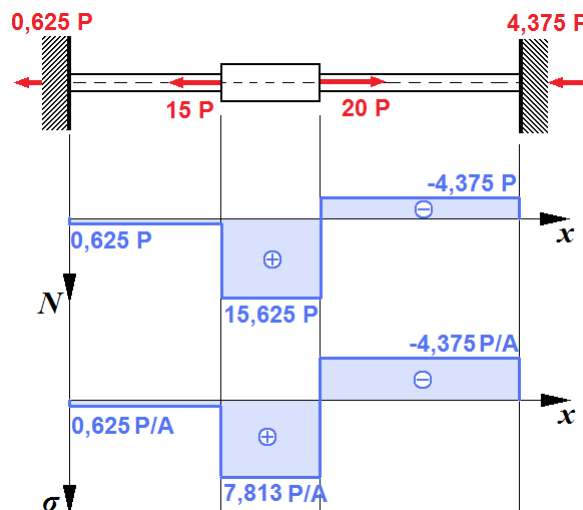
Z równania równowagi – sumy rzutów sił na oś x – otrzymujemy:

$$\Sigma X = R_A - 15P + 20P - R_D = 0 \Rightarrow R_A = -0,625P$$

Rozkład sił osiowych i naprężeń normalnych:

$$N(x) = \begin{cases} AB: N_1 = 0,625P \\ BC: N_2 = 15,625P \\ CD: N_3 = -4,375P \end{cases}$$

$$\sigma(x) = \begin{cases} AB: \sigma_1 = 0,625P/A \\ BC: \sigma_2 = 7,813P/A \\ CD: \sigma_3 = -4,375P/A \end{cases}$$

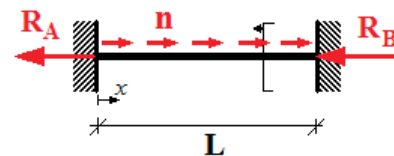
	L_i [m]	A_i [m ²]	N_i [N]	$\sigma_i = \frac{N_i}{A_i}$ [Pa]
$AB: x \in (0; 0,03)$	0,03	$A = 10 \cdot 10^{-4}$	$0,625P$	$0,625P/A$
$BC: x \in (0,03; 0,05)$	0,02	$2A = 20 \cdot 10^{-4}$	$15,625P$	$7,813P/A$
$CD: x \in (0,05; 0,09)$	0,04	$A = 10 \cdot 10^{-4}$	$-4,375P$	$-4,375P/A$

Z warunku wytrzymałości:

$$|\sigma_{max}| \leq k_r \Rightarrow P \leq \frac{A k_r}{7,813} = 25,60 \text{ kN}$$

ZADANIE 8.7

Wyznaczyć maksymalne naprężenie w równomiernie obciążonym pręcie obustronnie utwierdzonym.

Zadanie statycznie niewyznaczalne – nieznanne reakcje podporowe wyznaczymy z warunku zerowania się wyliczonych przemieszczeń w punktach $x = 0$ i $x = L$ po zastąpieniu jednej z podpór nieznaną siłą reakcji.

Dane:

Materiał – stal konstrukcyjna St3S

Profil HEB 100

Moduł Younga: $E = 210 \text{ GPa}$

Pole przekroju: $A = 26 \text{ cm}^2$

Gr. plastyczności: $f_d = 215 \text{ MPa}$

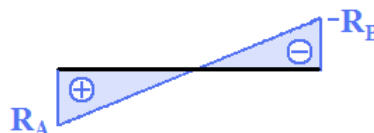
Długość pręta: $L = 2 \text{ m}$

Obciążenie:

Siła: $N = 20 \text{ kN}$

Z równania równowagi: $\sum X = 0 \Rightarrow nL - R_A - R_B = 0 \Rightarrow R_B = nL - R_A$

Rozkład sił osiowych: $N(x) = R_A - nx$

Rozkład naprężeń: $\sigma(x) = \frac{N}{A} = \frac{R_A - nx}{A}$

Rozkład odkształceń: $\varepsilon(x) = \frac{\sigma}{E} = \frac{R_A - nx}{EA}$

Rozkład przemieszczeń:

$$u(x) = \int_0^x \varepsilon dx + C = \frac{1}{EA} \int_0^x R_A - nx dx + C = \frac{1}{EA} \left[R_A x - \frac{nx^2}{2} \right] + C$$

Stałą całkowania wyznaczamy z warunku zerowania się przemieszczeń w punkcie $x = 0$:
 $u(0) = 0 \Rightarrow C = 0$

Przemieszczenie końca pręta $u(L) = 0$:

$$u(L) = \frac{1}{EA} \left[R_A L - \frac{nL^2}{2} \right] = 0 \Rightarrow R_A = \frac{nL}{2} = 10 \text{ kN}$$

Reakcja na drugiej podporze

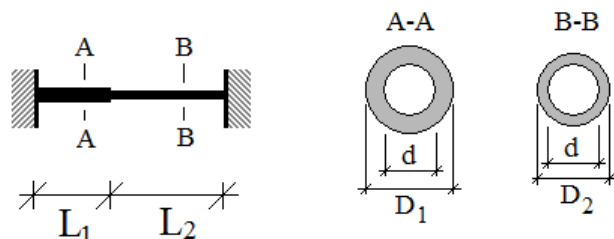
$$R_B = nL - R_A = \frac{nL}{2} = 10 \text{ kN}$$

Naprężenia maksymalne: $\sigma_{max} = \frac{N_{max}}{A} = \frac{R_A}{A} = \frac{10 \cdot 10^3 \text{ N}}{26 \cdot 10^{-4} \text{ m}^2} = 3,85 \text{ MPa} < f_d$

ZADANIE 8.8

Wyznaczyć reakcje podporowe i naprężenia w pręcie rurowym, obustronnie utwierdzonym, ulegającym odkształceniu wskutek równomiernej zmiany temperatury.

$E = \text{const.}$

Dane:

Materiał – aluminium:

Obliczeniowa gr. plastyczności:

$$f_d = 250 \text{ MPa}$$

Moduł Younga:

$$E = 70 \text{ GPa}$$

Wsp. rozszerzalności cieplnej:

$$\alpha = 2,31 \cdot 10^{-5} \frac{1}{^\circ\text{C}}$$

element – rura o zmiennym przekroju:

Długość odcinka 1: $L_1 = 20 \text{ cm}$

Długość odcinka 2: $L_2 = 30 \text{ cm}$

Długość całkowita: $L = L_1 + L_2 = 50 \text{ cm}$

Średnica wewnętrzna: $d = 18 \text{ mm}$

Średnica zewnętrzna – odcinek 1: $D_1 = 30 \text{ mm}$

Średnica zewnętrzna – odcinek 2: $D_2 = 25 \text{ mm}$

Pole przekroju – odcinek 1: $A_1 = \frac{\pi(D_1^2 - d^2)}{4} = 4,524 \text{ cm}^2$

Pole przekroju – odcinek 2: $A_2 = \frac{\pi(D_2^2 - d^2)}{4} = 2,364 \text{ cm}^2$

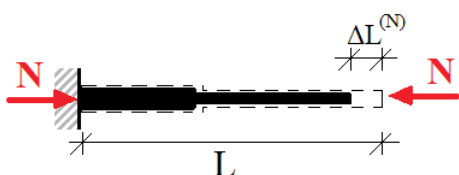
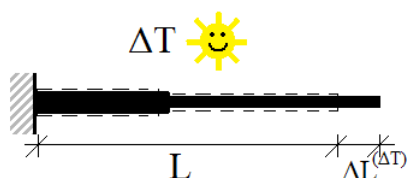
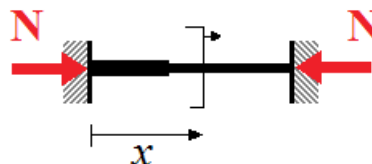
Obciążenie – równomierne podgrzanie:

Zmiana temperatury: $\Delta T = 50^\circ\text{C}$

Zadanie statycznie niewyznaczalne – nieznane reakcje podporowe wyznaczymy z warunku zerowania się wyliczonych przemieszczeń w podporach. Z równania równowagi – sumy rzutów sił na oś x – wynika, że reakcja w lewej podporze jest przeciwna do reakcji w prawej podporze – obie oznaczymy symbolem N :

$$\sum X = 0: N_A + N_B = 0 \Rightarrow N_A = -N_B = N$$

$$N(x) = N$$

Nieznana siła reakcji wyznaczona być może z warunku zerowania się przemieszczenia końca pręta od łączącego wpływu temperatury i siły osiowej po zastąpieniu np. prawego utwierdzenia nieznaną siłą reakcji N :

$$\Delta L^{(\Delta T)} = \Delta L^{(N)}$$

Wydłużenie pręta swobodnego od zmiany temperatury:

Odształcenia termiczne: $\varepsilon^{(\Delta T)}(x) = \alpha \Delta T = 0,116\% = const.$

Wydłużenie całkowite pręta: $\Delta L^{(\Delta T)} = u^{(\Delta T)}(L) = \alpha \Delta T L = 0,58 \text{ mm}$

Skrócenie pręta swobodnego od działania siły osiowej:

Rozkład sił osiowych: $N(x) = N$

Całkowite skrócenie pręta: $\Delta L^{(N)} = \frac{NL_1}{EA_1} + \frac{NL_2}{EA_2}$

Wyznaczenie reakcji podporowej:

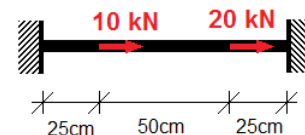
$$\Delta L^{(\Delta T)} + \Delta L^{(N)} = 0 \quad \Rightarrow \quad N = -\frac{\Delta T \alpha E A_1 A_2 (L_1 + L_2)}{L_1 A_2 + L_2 A_1} = 23,625 \text{ kN}$$

Naprężenia:
$$\sigma(x) = \begin{cases} \frac{N}{A_1} = 52 \text{ MPa} & \Leftrightarrow x \in (0, L_1) \\ \frac{N}{A_2} = 100 \text{ MPa} & \Leftrightarrow x \in (L_1, L_2) \end{cases}$$

Warunek nośności: $\sigma_{max} = 100 \text{ MPa} < f_d \quad \frac{\sigma_{max}}{f_d} = 40\%$

ZADANIE 8.9

Dobrać minimalne pole przekroju poprzecznego pręta obustronnie utwierdzonego jak na rysunku, obciążonego siłami osiowymi oraz poddanego równomiernemu ogrzaniu o $\Delta T = 80^\circ\text{C}$.

Materiał pręta: stal – moduł Younga: $E = 210$ [GPa]
 – wsp. rozszerzalności cieplnej: $\alpha = 1,2 \cdot 10^{-5}$ [1/°C]
 – graniczne naprężenie normalne: $f_d = 215$ [MPa]

Zgodnie z zasadą superpozycji, zagadnienia obciążenia siłami oraz obciążenia termicznego możemy rozpatrywać osobno i uzyskane wyniki zsumować.

Obciążenie siłami osiowymi:

Reakcje podporowe wyznaczamy na podstawie warunku zerowania się przemieszczeń na podporach po zwolnieniu jednej z nich i zastąpieniu jej nieznaną reakcją podporową:

Rozkład siły osiowej:
$$N(x) = \begin{cases} x \in (0 ; 0,25): & N_1 = 10 + 20 - R_B = 30 - R_B \\ x \in (0,25 ; 0,75): & N_2 = 20 - R_B \\ x \in (0,75 ; 1): & N_3 = -R_B \end{cases}$$

Całkowite wydłużenie:

$$\Delta L^{(P)} = \sum_i \frac{N_i L_i}{E A_i} = \frac{1}{EA} [(30 - R_B) \cdot 0,25 + (20 - R_B) \cdot 0,5 + (-R_B) \cdot 0,25] = 0 \Rightarrow R_B = 17,5 \text{ [kN]}$$

Z równania równowagi: $\Sigma X = 0 \Rightarrow R_A = 10 + 20 - R_B = 12,5$

Obciążenie termiczne:

Wydłużenie pręta wskutek zmiany temperatury:

$$\Delta L^{(T)} = \alpha \Delta T L$$

Z równania równowagi wynika, że odkształcenia termiczna skutkują identycznymi co do znaku lecz przeciwnymi co do zwrotu reakcjami R_T na obu podporach. Skrócenie pręta wskutek działania niezwanej reakcji R_T :

$$\Delta L^{(R_T)} = -\frac{R_T L}{EA}$$

Z warunku zerowania się przemieszczeń na podporze:

$$\Delta L^{(T)} + \Delta L^{(R_T)} = 0 \Rightarrow R_T = EA \alpha \Delta T = 201,6 \cdot 10^6 \cdot A \text{ [N]}$$

Rozkład siły osiowej: $N(x) = -R_T = -201,6 \cdot 10^6 \cdot A$

Rozkład siły osiowej od łączonego wpływu sił osiowych i zmiany temperatury (z uwagi na obecność nieznannej wielkości A najlepiej prowadzić obliczenia w jednostkach układu SI):

$$N(x) = \begin{cases} x \in (0 ; 0,25): & N_1 = 12500 - 201,6 \cdot 10^6 A \\ x \in (0,25 ; 0,75): & N_2 = 2500 - 201,6 \cdot 10^6 A \\ x \in (0,75 ; 1): & N_3 = -17500 - 201,6 \cdot 10^6 A \end{cases} \quad [\text{N}]$$

Rozkład naprężeń normalnych:

$$\sigma(x) = \frac{N(x)}{A} = \begin{cases} x \in (0 ; 0,25): & \sigma_1 = \frac{12500}{A} - 201,6 \cdot 10^6 \\ x \in (0,25 ; 0,75): & \sigma_2 = \frac{2500}{A} - 201,6 \cdot 10^6 \\ x \in (0,75 ; 1): & \sigma_3 = -\frac{17500}{A} - 201,6 \cdot 10^6 \end{cases} \quad [\text{Pa}]$$

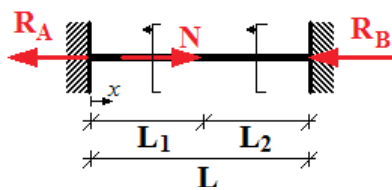
Ekstremalne naprężenie normalne występuje w ostatnim przedziale.

Z warunku wytrzymałości:

$$|\sigma_{\max}| \leq f_d \Rightarrow A \geq \frac{17500}{f_d - 201,6 \cdot 10^6} = \frac{17500}{215 \cdot 10^6 - 201,6 \cdot 10^6} = 13,06 \cdot 10^{-4} \quad [\text{m}^2]$$

Minimalne pole przekroju poprzecznego pręta wynosi $A_{\min} = 13,06 \text{ cm}^2$.

ZADANIE 8.10

Wyznaczyć reakcje podporowe i naprężenia maksymalne w przęcie obustronnie utwierdzonym o profilu IPN 120, obciążonym niesymetrycznie osiową siłą skupioną.

Zadanie statycznie niewyznaczalne - nieznane reakcje podporowe wyznaczymy z warunku zerowania się wyliczonych przemieszczeń w punktach $x = 0$ i $x = L$ po zastąpieniu jednej z podpór nieznaną siłą reakcji.

Dane:

Materiał - stal konstrukcyjna St3S

Profil IPN 120

Moduł Younga: $E = 210 \text{ GPa}$

Pole przekroju: $A = 14,2 \text{ cm}^2$

Gr. plastyczności: $f_d = 215 \text{ MPa}$

Długość pręta: $L = 1 \text{ m}$

Obciążenie:

Siła: $N = 20 \text{ kN}$

Położenie: $L_1 = 40 \text{ cm}$ $L_2 = L - L_1 = 60 \text{ cm}$

Rozkład sił osiowych:
$$N(x) = \begin{cases} x \in (0, L_1) & \Rightarrow R_A \\ x \in (L_1, L) & \Rightarrow R_A - N = -R_B \end{cases}$$

Całkowite przemieszczenie końca swobodnego pręta:

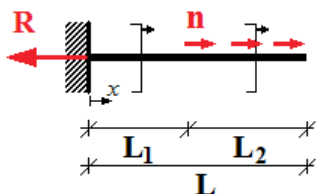
$$u(L) = \frac{N_1 L_1}{EA} + \frac{N_2 L_2}{EA} = \frac{R_A L_1}{EA} + \frac{(R_A - N) L_2}{EA} = \frac{1}{EA} [R_A L - N L_2] = 0 \Rightarrow R_A = N \frac{L_2}{L} = 12 \text{ kN}$$

Reakcja na drugiej podporze wyznaczona z równania równowagi:
 $\sum X = 0 \Rightarrow N - R_A - R_B = 0$

$$R_B = N - R_A = N \left(1 - \frac{L_2}{L} \right) = N \frac{L - L_2}{L} = N \frac{L_1}{L} = 8 \text{ kN}$$

Naprężenia maksymalne: $\sigma_{max} = \frac{N_{max}}{A} = \frac{R_A}{A} = \frac{12 \cdot 10^3 \text{ N}}{14,2 \cdot 10^{-4} \text{ m}^2} = 8,45 \text{ MPa} < f_d$

ZADANIE 8.11

Obliczyć całkowite wydłużenie pręta o profilu IPE 100 obciążonego na części swojej długości obciążeniem równomiernie rozłożonym o gęstości q .

Dane:

Materiał – stal konstrukcyjna St3S

Profil IPE 100

Moduł Younga: $E = 210 \text{ GPa}$

Pole przekroju:

$A = 10,3 \text{ cm}^2$

Gr. plastyczności: $f_d = 215 \text{ MPa}$

Długość pręta:

$L = 2 \text{ m}$

Obciążenie:

Siła: $n = 50 \text{ kN/m}$

Położenie: $L_1 = 80 \text{ cm}$

$L_2 = L - L_1 = 120 \text{ cm}$

Reakcja podporowa wyliczona z równania równowagi:

$$\sum X = 0 \Rightarrow nL_2 - R = 0 \Rightarrow R = nL_2$$

Rozkład sił osiowych:

$$N(x) = \begin{cases} x \in (0, L_1) & \Rightarrow nL_2 \\ x \in (L_1, L) & \Rightarrow n(L-x) \end{cases}$$

Rozkład naprężeń:

$$\sigma(x) = \frac{N}{A} = \begin{cases} x \in (0, L_1) & \Rightarrow \frac{nL_2}{A} \\ x \in (L_1, L) & \Rightarrow \frac{n(L-x)}{A} \end{cases}$$

Rozkład odkształceń:

$$\varepsilon(x) = \frac{\sigma}{E} = \begin{cases} x \in (0, L_1) & \Rightarrow \frac{nL_2}{EA} \\ x \in (L_1, L) & \Rightarrow \frac{n(L-x)}{EA} \end{cases}$$

Rozkład przemieszczeń:

$$u(x) = \int_0^x \varepsilon dx + C = \begin{cases} x \in (0, L_1) & \Rightarrow \int_0^x \frac{nL_2}{EA} dx + C = \frac{nL_2}{EA} x + C \\ x \in (L_1, L) & \Rightarrow \int_0^{L_1} \frac{nL_2}{EA} dx + \int_{L_1}^x \frac{n(L-x)}{EA} dx + C = \frac{nL_2L_1}{EA} + \frac{n}{EA} \left[Lx - \frac{x^2}{2} \right]_{L_1}^x + C \end{cases}$$

Stałą całkowania wyznaczamy z warunku zerowania się przemieszczeń w punkcie $x = 0$:

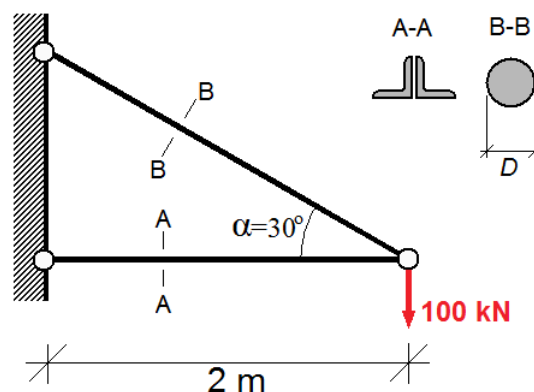
$$u(0) = 0 \Rightarrow C = 0$$

Przemieszczenie końca pręta $u(L)$:

$$\begin{aligned} u(L) &= \frac{n}{EA} \left[L_1L_2 + \left(L^2 - \frac{L^2}{2} \right) - \left(L L_1 - \frac{L_1^2}{2} \right) \right] = \frac{n}{2EA} (L^2 - L_1^2) = \\ &= \frac{50 \cdot 10^3 \text{ N/m} \cdot (2^2 \text{ m}^2 - 0,8^2 \text{ m}^2)}{2 \cdot 210 \cdot 10^9 \text{ Pa} \cdot 10,3 \cdot 10^{-4} \text{ m}^2} \approx 0,39 \text{ mm} \end{aligned}$$

ZADANIE 8.12

Dana jest dźwigar wspornikowy zbudowany z belki o przekroju złożonym z dwóch kątowników równoramiennych oraz ze ściągu wykonanego z pręta o przekroju kołowym. Koniec tego wspornika obciążony jest siłą pionową $P = 100$ kN. Dobrać najmniejsze kątowniki przekroju belki oraz średnicę ściągu, dla których spełniony jest warunek nośności. Wyznaczyć przemieszczenie pionowe końca wspornika.

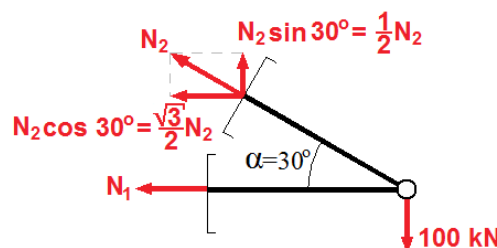

Materiał: stal

- moduł Younga: $E = 210$ GPa
- graniczne naprężenie normalne: $f_d = 205$ MPa

Zapisujemy równania równowagi dla nieskończenie małego otoczenia węzła, w którym łączą się obydwie pręty:

$$\begin{cases} \Sigma X = -N_1 - \frac{\sqrt{3}}{2} N_2 = 0 \\ \Sigma Y = \frac{1}{2} N_2 - 100 = 0 \end{cases} \Rightarrow \begin{cases} N_1 = -173,21 \\ N_2 = 200 \end{cases} \quad [\text{kN}]$$

Z warunku wytrzymałości:

$$A_1 \geq \frac{N_1}{f_d} = 8,45 \text{ cm}^2 \Rightarrow \text{Przyjęto: L } 45 \times 45 \times 7: 2 A_L = 8,60 \text{ cm}^2$$

$$A_2 \geq \frac{N_2}{f_d} = 9,76 \text{ cm}^2 \Rightarrow D_{min} = \sqrt{\frac{4 A_2}{\pi}} = 35,25 \text{ mm}$$

$$\text{Przyjęto: } D = 36 \text{ mm}, \quad A_2 = \frac{\pi D^2}{4} = 10,18 \text{ cm}^2$$

Naprężenia:

$$\sigma_1 = \frac{N_1}{A_1} = -201,41 \text{ MPa}, \quad \sigma_2 = \frac{4 N_2}{\pi D^2} = 196,49 \text{ MPa}$$

Całkowite wydłużenie prętów:

$$\Delta L_1 = \frac{N_1 \cdot L_1}{E A_1} = \frac{-173,21 \cdot 10^3 \cdot 2}{210 \cdot 10^9 \cdot 8,60 \cdot 10^{-4}} = -1,918 \text{ mm}$$

$$\Delta L_2 = \frac{N_2 \cdot L_2}{E A_2} = \frac{200 \cdot 10^3 \cdot 2 \cdot \frac{2}{\sqrt{3}}}{210 \cdot 10^9 \cdot 10,18 \cdot 10^{-4}} = 2,161 \text{ mm}$$

Wyznaczenie planu przemieszczeń

Przyjmujemy, że wydłużone i skrócone pręty mogą ulec jedynie obrotowi wokół punktów podparcia przegubowego. Dozwolone przemieszczenia (przy założeniu, że są małe) są wtedy prostopadłe do osi prętów. Przemieszczenie rzeczywiste jest przemieszczeniem dozwolonym dla każdego z prętów – leży na przecięciu się linii dopuszczalnych przemieszczeń obu prętów.

$$x = \frac{1}{\cos 30^\circ} \cdot |\Delta L_1| = 2,215 \text{ mm}$$

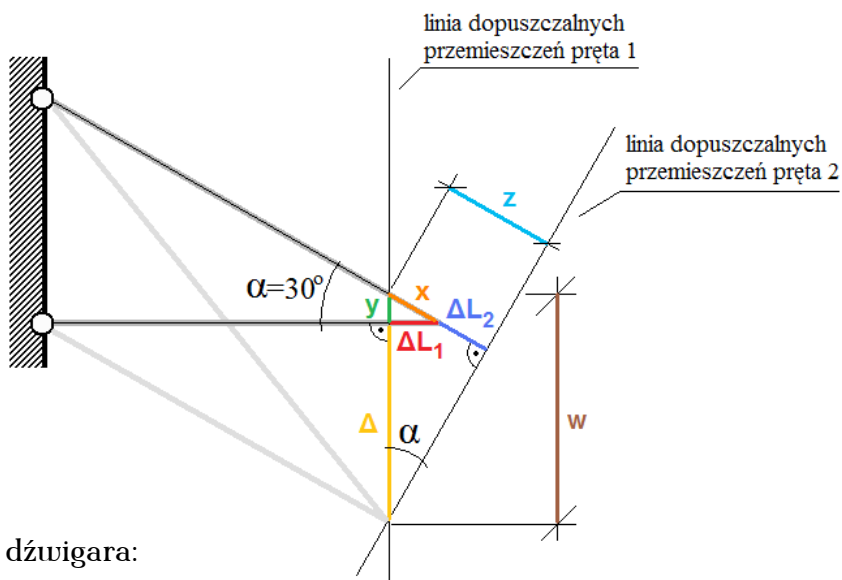
$$y = \operatorname{tg} 30^\circ \cdot |\Delta L_1| = 1,107 \text{ mm}$$

$$z = x + |\Delta L_2| = 4,376 \text{ mm}$$

$$w = \frac{1}{\sin 30^\circ} \cdot z = 8,752 \text{ mm}$$

Całkowite ugięcie pionowe węzła dźwigara:

$$\Delta = w - y = 7,645 \text{ mm}$$

ZADANIE 8.13

Dana jest nieodkształcalna belka zawieszona na trzech prętach i obciążona jak na rysunku. Sprawdzić warunek nośności tej konstrukcji.

$$E = 210 \text{ GPa}$$

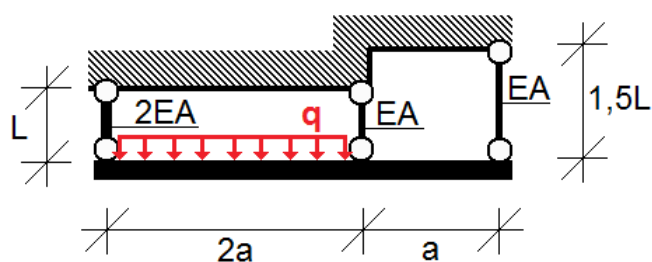
$$A = 10 \text{ cm}^2$$

$$L_1 = 1 \text{ m} \quad A_1 = 2A = 20 \text{ cm}^2$$

$$L_2 = 1 \text{ m} \quad A_2 = A = 10 \text{ cm}^2$$

$$L_3 = 1,5 \text{ m} \quad A_3 = A = 10 \text{ cm}^2$$

$$q = 2 \text{ kN/m} \quad a = 1 \text{ m}$$

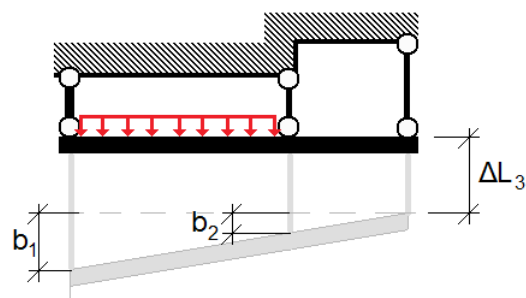

Zadanie statycznie niewyznaczalne - warunki równowagi układu sił poprzecznych przyłożonych do belki dostarczają dwóch równań wobec trzech nieznanymi sił osiowych należących do tego układu. Konieczne jest wyznaczenie planu przemieszczeń i określenie wydłużeń prętów, celem wyznaczenia obecnych w nich sił.

Nieodkształcalna belka pod wpływem zadanego obciążenia może przemieścić się w dół oraz obrócić. Przyjmujemy plan przemieszczeń jak na rysunku obok. Prawdziwe są następujące zależności geometryczne:

$$\begin{cases} \Delta L_1 = \Delta L_3 + b_1 \\ \Delta L_2 = \Delta L_3 + b_2 \end{cases}$$

$$\frac{b_2}{a} = \frac{b_1}{3a} \Rightarrow b_1 = 3b_2$$

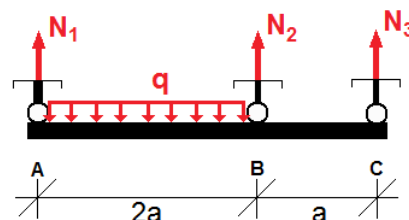

Siły w prętach:

$$N_i = \frac{\Delta L_i}{L_i} E A_i \Rightarrow \begin{cases} N_1 = \frac{\Delta L_1}{L_1} E A_1 = \frac{(\Delta L_3 + 3b_2)}{L} \cdot E \cdot 2A \\ N_2 = \frac{\Delta L_2}{L_2} E A_2 = \frac{(\Delta L_3 + b_2)}{L} \cdot E \cdot A \\ N_3 = \frac{\Delta L_3}{L_3} E A_3 = \frac{\Delta L_3}{1,5L} \cdot E \cdot A \end{cases}$$

Równania równowagi:

$$\begin{cases} \Sigma M_A = -2a \cdot q \cdot a + 2a \cdot N_2 + 3a \cdot N_3 = 0 \\ \Sigma Y = N_1 + N_2 + N_3 - q \cdot 2a = 0 \end{cases}$$

$$\begin{cases} -2qa^2 + 2a \cdot \frac{EA}{L} (\Delta L_3 + b_2) + 3a \cdot \frac{EA}{1,5L} \Delta L_3 = 0 \\ \frac{2EA}{L} (\Delta L_3 + 3b_2) + \frac{EA}{L} (\Delta L_3 + b_2) + \frac{EA}{1,5L} \Delta L_3 - 2qa = 0 \end{cases} \Rightarrow \begin{cases} \Delta L_3 = \frac{15qaL}{31EA} = 4,608 \cdot 10^{-6} \text{ m} \\ b_2 = \frac{1qaL}{31EA} = 3,072 \cdot 10^{-7} \text{ m} \end{cases}$$

$$b_1 = 3b_2 = 9,217 \cdot 10^{-7} \text{ m}$$

$$\begin{aligned} \Delta L_1 = \Delta L_3 + b_1 = 5,530 \cdot 10^{-6} \text{ m}, & \quad N_1 = \frac{\Delta L_1}{L_1} E A_1 = 2,322 \text{ kN}, & \quad \sigma_1 = \frac{N_1}{A_1} = 1,161 \text{ MPa} \leq f_d \\ \Delta L_2 = \Delta L_3 + b_2 = 4,916 \cdot 10^{-6} \text{ m}, & \quad N_2 = \frac{\Delta L_2}{L_2} E A_2 = 1,032 \text{ kN}, & \quad \sigma_2 = \frac{N_2}{A_2} = 1,032 \text{ MPa} \leq f_d \\ \Delta L_3 = 4,608 \cdot 10^{-6} \text{ m}, & \quad N_3 = \frac{\Delta L_3}{L_3} E A_3 = 0,645 \text{ kN}, & \quad \sigma_3 = \frac{N_3}{A_3} = 0,645 \text{ MPa} \leq f_d \end{aligned}$$

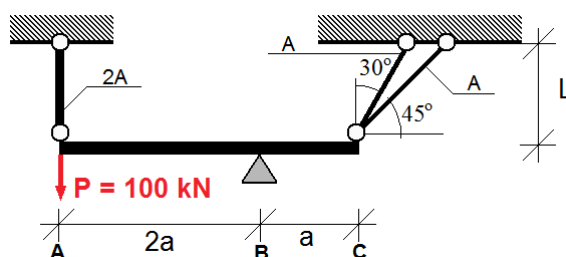
Warunek nośności spełniony jest dla każdego z prętów.

ZADANIE 8.14

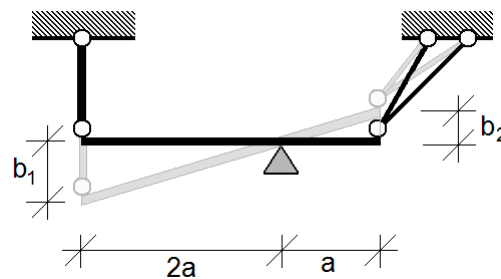
Dana jest nieodkształcalna belka, podparta przegubowo i zawieszona na trzech prętach o różnej średnicy, obciążona jak na rysunku. Dobrać minimalną średnicę prętów dla następujących danych:

$$\begin{aligned} E &= 70 \text{ GPa} & f_d &= 130 \text{ MPa} \\ a &= 2 \text{ m} & L &= 2 \text{ m} \end{aligned}$$

$$L_1 = L = 2 \text{ m} \quad L_2 = \frac{L}{\cos 30^\circ} = \frac{2}{\sqrt{3}} L = 2,309 \text{ m} \quad L_3 = \frac{L}{\cos 45^\circ} = \sqrt{2} L = 2,828 \text{ m}$$

Zadanie statycznie niewyznaczalne - warunki równowagi dostarczają trzech równań wobec pięciu nieznanymi (dwóch reakcji podporowych oraz trzech sił osiowych w prętach). Konieczne jest wyznaczenie planu przemieszczeń i określenie wydłużeń prętów, celem wyznaczenia obecnych w nich sił. Nieodkształcalna belka zamocowana przegubowo w punkcie B może ulec jedynie obrotowi wokół tego punktu. Przyjmujemy plan przemieszczeń jak na rysunku obok. Prawdziwe są następujące zależności geometryczne:

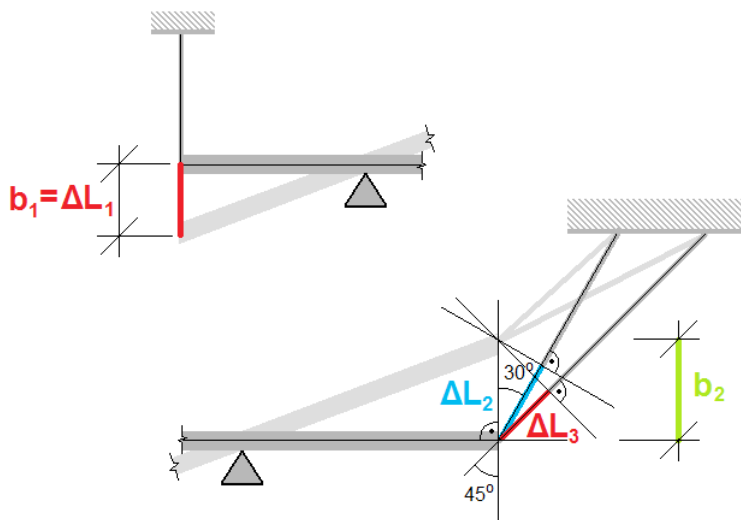

$$\frac{b_1}{2a} = -\frac{b_2}{a} \Rightarrow b_1 = -2b_2$$

$$\Delta L_1 = b_1 = -2b_2$$

$$\Delta L_2 = b_2 \cdot \cos 30^\circ = \frac{\sqrt{3}}{2} b_2$$

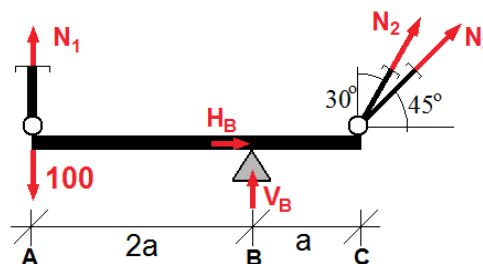
$$\Delta L_3 = b_2 \cdot \cos 45^\circ = \frac{\sqrt{2}}{2} b_2$$

Siły w prętach

$$N_i = \frac{\Delta L_i}{L_i} E A_i \Rightarrow \begin{cases} N_1 = \frac{\Delta L_1}{L_1} E A_1 = \frac{(-2b_2) \cdot E \cdot 2A}{L} = -4 \frac{b_2 EA}{L} = -16 X \\ N_2 = \frac{\Delta L_2}{L_2} E A_2 = \frac{(\sqrt{3}/2) b_2 \cdot EA}{(2/\sqrt{3}) L} = \frac{3}{4} \frac{b_2 EA}{L} = 3 X \\ N_3 = \frac{\Delta L_3}{L_3} E A_3 = \frac{(\sqrt{2}/2) b_2 \cdot EA}{\sqrt{2} L} = \frac{1}{2} \frac{b_2 EA}{L} = 2 X \end{cases} \quad \text{gdzie } X = \frac{b_2 EA}{4L}$$

Wszystkie nieznanne siły zależą od pojedynczego parametru X - do jego wyznaczenia wystarczy tylko jedno równanie. Spośród trzech równań równowagi wybieramy sumę momentów względem punktu B z uwagi na zerowanie się w tym punkcie wpływu nieznannej reakcji podporowych:

$$\Sigma M_B = P \cdot 2a - N_1 \cdot 2a + N_2 \cos 30^\circ \cdot a + N_3 \cos 45^\circ \cdot a = 0$$

$$100 \cdot 10^3 \cdot 2 - (-16 X) \cdot 2 + 3 X \cdot \frac{\sqrt{3}}{2} \cdot 1 + 2 X \cdot \frac{\sqrt{2}}{2} \cdot 1 = 0 \quad \Rightarrow \quad X = -5,554 \cdot 10^3 \text{ [N]}$$

$$N_1 = -16 X = 88,859 \text{ kN} \quad \Rightarrow \quad A \geq \frac{1}{2} \frac{N_1}{f_d} = 3,42 \text{ cm}^2$$

$$N_2 = 3 X = 16,661 \text{ kN} \quad \Rightarrow \quad A \geq \frac{N_2}{f_d} = 1,28 \text{ cm}^2$$

$$N_3 = 2 X = 11,107 \text{ kN} \quad \Rightarrow \quad A \geq \frac{N_3}{f_d} = 0,854 \text{ cm}^2$$

Minimalne pole przekroju, dla którego spełniony jest warunek wytrzymałości jest równe $A_{min} = 3,42 \text{ cm}^2$.